

Stavební realizace urbanistických a strategických záměrů a veřejných prostor je disciplína, která jakoby nebyla hlavním cílem územního plánování. Ve výsledcích hodnocení Stavby roku 2015 lze ale dokladovat její stále rostoucí význam. Ne náklady stavby, boj proti korupci a urychlování rozhodování, ale kvalita staveb a jejich okolí je to, co odkážeme příštím generacím.

Základním posláním celostátní veřejné přehlídky je porovnat a hodnotit komplexní kvalitu dokončených staveb, kvalitu práce projektantů, dodavatelů a investorů, spokojenost uživatelů staveb i jejich přijetí veřejností. Druhým neméně významným cílem je informovat o těchto stavbách všechny spoluobčany, upozornit je na stavební díla, která vznikají v jejich okolí, obohacují jejich obce i krajinu a zlepšují prostředí pro náš život. Pro mnohé mohou být oceněné stavby jako užitečný vzor. Do soutěže lze přihlásit všechny typy staveb, které byly dokončeny do konce května, a přihlásit je může kterýkoliv z partnerů, který se zasloužil o jejich vznik. Ocenění získává stavba, doklad o něm je potom odměnou pro všechny její tvůrce: projektanta, dodavatele i investora. Soutěž vypisují tradičně Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství (organizátor soutěže), Ministerstvo průmyslu a obchodu, Svaz podnikatelů ve stavebnictví v ČR a Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě. Soutěž řídí rada složená ze zástupců vypisovatelů, která schvaluje soutěžní podmínky, jmenuje porotu a schvaluje návrh na udělení nominací a titulů. Ocenění jsou udělována pomocí tří samostatných systémů. Tím základním hodnocením je udělení 15 nominací, z nich 5 obdrží titul Stavba roku 2015, jako nejvyšší ocenění v soutěži. Nominace i tituly, jsou udělovány bez rozlišení pořadí a typu staveb a jejich udělení navrhuje porota. Porota všechny nominanty, a nejen je, navštěvuje, a na místě prověřuje jejich skutečnou kvalitu, často těžko postihnutelnou z přihláškové dokumentace.

Druhou formou hodnocení je Cena veřejnosti. Ta se hlasuje na internetu a na výstavách a veletrzích z patnácti porotou nominovaných staveb, účastnit hodnocení se může každý. Cílem této ceny je získat názor a pozornost veřejnosti. Nejde však o jakési nejvyšší „všedemokratické“ ohodnocení stavby, neboť posuzující většinou nemají možnost podrobněji poznat a posoudit všechny soutěžící stavby, ale získat obecný názor na význam a přijetí dokončených staveb, a hlavně zapojit veřejnost širokou participací při hodnocení v soutěži do procesu poznání a přijetí výsledků nové architektury a nově dokončených stavebních děl. Stočtyřicetitisícová účast hlasujících je vyjádřením skutečně širokého zájmu veřejnosti o dokončené stavby.

Třetí skupinou ocenění jsou zvláštní ceny, které jsou udělovány vždy jménem konkrétní instituce nebo osobnosti, která aktivně se Stavbou roku spojila svoje hodnocení nejlepší stavby. Na hodnocení staveb existovaly a budou existovat odlišné pohledy, jiný je pohled památkové péče, jiný při posuzování energetických úspor nebo umělosti a přínosu stavby pro rozvoj konkrétní obce. Jejich výběr probíhá na základě podkladů poskytnutých organizátorem soutěže, z přihlášených

projektů, které splňují kritéria pro udělení té či oné zvláštní ceny. Někdy jsou ocenění udělována na základě konzultace s „velkou“ porotou, jindy na základě posouzení zvláštní odbornou porotou jmenovanou příslušným partnerem soutěže. Mezi tyto ceny patří i cena Ministerstva pro místní rozvoj a Asociace pro urbanismus a územní plánování udělována za nejlepší veřejný prostor, pro kterou oba patroni vytvořily vlastní odbornou komisi.

Samostatnou porotu i soutěžní podmínky měla přehlídka **Urbanistický projekt roku 2015**, kterou společně vypsal Ministerstvo pro místní rozvoj, Asociace pro urbanismus a územní plánování, Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství, Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků a Český svaz stavebních inženýrů jako samostatnou přehlídku v rámci soutěže Stavba roku 2015.

Příkladem jedné z neúspěšnějších strategických operací spojujících funkcionalistické urbanistické řešení obytného souboru z 2. poloviny minulého století a státní bytové politiky prvního desetiletí nového století je více než desetiletá postupná regenerace sídliště Ostrava-Fifejdy I v letech 2002–2014. Tato urbanistická realizace je ukázkou úspěšné uce-

Fifejdy 1. – Regenerace sídliště

Zpracovatel: Atelier Genium Loci, s.r.o. | Autorizovaná osoba: Iva Seitzová
Zadavatel: Statutární město Ostrava Mariánské Hory

lené koncepce regenerace obytné funkce sídliště vedoucí k přijetí této urbanistické formy zástavby, kdysi až zavržené. Participace veřejnosti na celém průběhu projektu, za kterým stojí spolupráce řady specialistů a realizátorů dílčích částí, je příkladnou cestou, jak ze sídliště udělat „domov“. Tento projekt realizace proto získal oprávněně nominaci na titul Urbanistický projekt roku 2015.

Titul Urbanistický projekt roku 2015 pak získal vydaný Územní plán města Sušice. Titul byl udělen za komplexní zpracování územního plánu. Multifunkční výraz městského centra, vhodné řešení koncentrace občanského vybavení a dopravní i technické infrastruktury plně podporují základní urbanistickou koncepci. Územní plán řešil vyváženě vlastní město i několik jeho přilehlých obcí, tvořících větší propojenou sídelní soustavu. Jako kompletní schválený dokument byl vyhodnocen jako možný metodický vzor pro podobné urbanistické práce.

Urbanistickou nominaci získala i územní studie Prachatic – Pod Cvrčkovem za územní řešení, které respektuje topografii území i zapojení nové lokality do urbanistické struktury Prachatic. Urbanistická studie přináší ucelený systém regulačních prvků pro řešení zástavby rodinných domů, vymezení soukro-

Prachatice, Pod Cvrčkovem – územní studie (vizualizace)

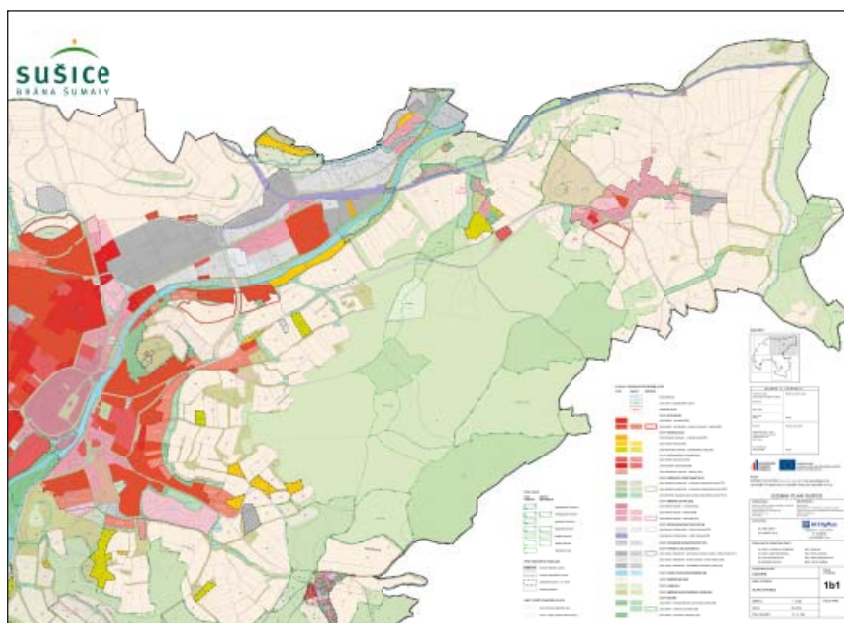
Zpracovatel dokumentace: Tomáš Beneš, Václav Zůna | Autorizovaná osoba: Václav Zůna
Zadavatel: Město Prachatice

mých i veřejných prostorů i podmínek pro technickou a dopravní vybavenost.

Rád bych se zmínil i o dopravně urbanistickém řešení lokality Na Valech v Jaroměři, která si ocenění sama neodnesla, možná pro formu prezentace, ale která představuje dílčí část koncepčního řešení prostoru historické Jaroměře

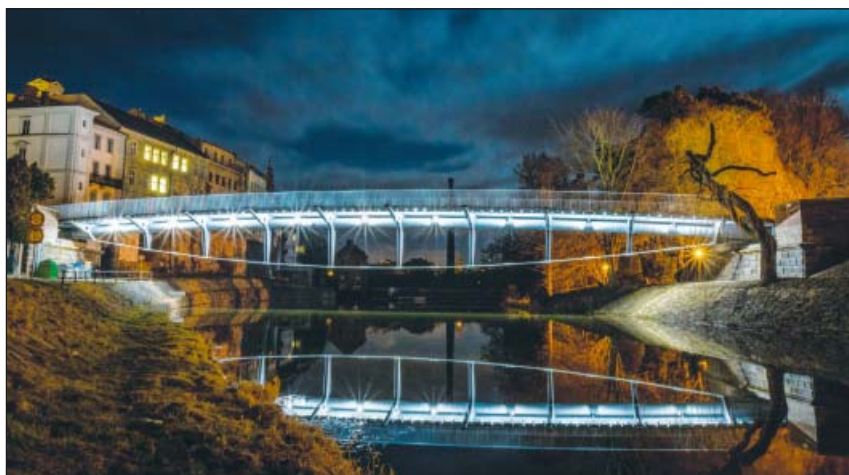
s cílem zklidnění náměstí. Titul Stavba roku 2015 ale získal ocelový futuristický Komenského most spojující toto náměstí se severní částí města, který nahradil povodní stržený most původní. Domnívám se, že právě urbanistická jednoznačnost a jasné umístění tohoto mostu způsobily, že velký kandidát na titul „Trojský most“ v Praze, získal jen nominaci, a přepustil prvenství investici podstatně menší.

Jiným zajímavým „duelem“ bylo hodnocení veřejných prostor. Speciální komise MMR a AUÚP vybrala jako nositele zvláštní Ceny za veřejný prostor 2015 Löschnerovo náměstí v Kadani, jako vzorový a uměřený příklad pro řešení veřejného prostoru v obci dané velikosti. Ocenila měřítko, funkční zónování prostoru i kvalitu jeho provedení. Titul Stavba roku 2015 získalo ale Staroměstské náměstí v Mladé Boleslavi – podzemní komplex v severní části – stavba, která představovala značně náročný zásah do historického náměstí. Úspěšným cílem této stavby bylo navrátit život do postupně odumírajících historického centra a přinést nový program. Splnění tohoto unikátního zadání a kvalita stavby proto byly důvodem rozhodnutí poroty.

Sušice – výřez z územního plánu

Zpracovatel: AF-CITYPLAN s.r.o. | Autorizované osoby: Ladislav Komrška, Martin Wedell, Ondřej Kyp, Hana Ali, Pavel Musiol, Eva Gopfertová, Pavel Kaňka | Zadavatel: Město Sušice

Jaroměř – Komenského most

Autor: Mirko Baum, David Jaroš, Vladimír Janata | Dodavatel: Společnost Jaroměř
Projektant: Excon, a.s. | Investor: Město Jaroměř

Dostavba základní školy v Dobřichovicích, další z udělených titulů, byla opět příkladem, že kvalitní architektura a stavební provedení musí, má-li obstát v náročném posuzování soutěže, dořešit i otázky prostorové, a stát se vhodnou integrální součástí veřejného prostoru konkrétního sídla.

Poslední dva tituly získala Ostrava, respektive přestavba brownfields v Dolních Vítkovicích. Obdržely je Bolt Tower – nástavba vysoké pece č. 1 v Ostravě Vítkovicích a Zpřístupnění a nové využití NKP dolu Hlubina v Ostravě-Vítkovicích. Oba tituly jsou vzorovou ukázkou řešení urbanistického využití bývalých průmyslových staveb a představují spolu s Trojhalí Karolina, Světem techniky a Multifunkční aulou Gong které získaly ocenění v minulých ročnících, na české poměry až neuvěřitelné postupné budování rozsáhlého urbanistického záměru, který začíná významně konkurovat v řadě aspektů i samotnému ostravskému centru.

Soutěže se letos účastnilo rekordních 72 staveb, což je více než desetiprocentní nárůst proti nejúspěšnějšímu ročníku v celé 23 leté historii soutěže. Jejich přehled je možno sledovat na www.stavbaroku.cz. Rozsah posuzovaných staveb je významný zejména proto, že realizované a v soutěži představené stavby dosáhly celkovou hodnotu stavebních prací ve výši 43 123 milionů Kč, to je cca průměrně 530 mil. na stavbu, ale hlavně je to téměř 20 procent hodnoty všech dokonče-

ných staveb v České republice v uplynulém roku. Tento statisticky velmi významný vzorek již dává oprávnění činiti poměrně značně zásadní závěry o vývoji i stavu celého oboru.

Building Informations Modeling (BIM) zní pro mnohé stále jako nepřilíš významný výboj IT technologií, pro který, než pronikne do českého stavebnictví, uplyne ještě dlouhá doba. Elektronizaci se brání i nový stavební zákon, nebo lépe řečeno stavební úřady s poukazem na nevybavenost technikou, nevyjasněné archivování a podobně. Ani nový zákon o veřejných zakázkách nedokázal opravit překladovou chybu z evropské

Löschnerovo náměstí v Kadani

Autor: Přemysl Jurák | Dodavatel: FRK ZEMPRA | Investor: Město Kadaň

Mladá Boleslav – Staroměstské náměstí, podzemní komplex v severní části

Autor: Michal Hlaváček, Karel Musil, Zdeněk Holek, Ditta Johanovská
Dodavatel: Energie – stavební a báňská a.s. | Investor: Statutární město Mladá Boleslav

Dobřichovice – základní škola

Autor: Šafer Hájek architekti, s.r.o. – Oldřich Hájek, Jaroslav Šafer, Jakub Koníř, Olga Kostřížová, Pavel Lesenský, Laco Fecsu, Radek Toman | Projektant: AED project, a. s. | Dodavatel: Subterra, a. s. | Investor: Město Dobřichovice

směrnice a povinnost použít BIM v něm chybí, zatímco Francie, Spojené království a další země stanovily zákonnými nařízeními již za rok či dva povinnost použít BIM u veřejných zakázek a vstupují tímto způsobem do průmyslové revoluce 4.0. ve stavebnictví. Bylo proto překvapením, že u dokončených staveb z let 2014–2015 celkem u 8 staveb, kdy

jejich příprava začala většinou před 3–5 lety, byl BIM, většinou v procesu projektové přípravy, již použit. To je více než 11 procent, což naznačuje, že současné procento bude již podstatně větší. Praxe zde předhání váhaní státní správy.

Naproti tomu mnoho let prosazovaná energetická úspornost staveb, která

má již opakovanou zákonnou podobu, včetně zákonem stanovených termínů roku 2018 a 2020 pro pasivní standard staveb a závazku ČR na úpory energie, zůstává stále jaksi nenaplněována. Jen 6 staveb deklarovalo standard A, 13 staveb standard B a 12 standard C. Někteří přihlašovatelé tento údaj cudně pomíнули. Je sice pravda, že vysoký podíl rekonstrukcí i řada dopravních a technických staveb zúčastněných v soutěži, nejsou povinností energetického hodnocení tak zasaženy, přesto odborná skupina zajišťující výběr zvláštní ceny Státního fondu životního prostředí a Centra pasivního domu za energetickou úspornost vyslovovala řadu pochybností i k hodnotám deklarovaným u posuzovaných staveb.

Jak tedy hodnotit úroveň českého stavebnictví, jak posuzovat schopnosti a kvalitu účastníků, kteří se tohoto procesu účastní. Shodneme se na tom, že stavby nechceme připravovat a stavět podle jediného kritéria – nejnižší realizační ceny, že celkové náklady ovlivňuje délka výstavby, ale zejména provozní náklady a životnost stavby. Že cílem není „ušetřit“, pak je nejlepší nestavět vůbec, ale vytvářet kvalitní trvalou hodnotu realizovanými stavebními díly. Jak ji ale měřit, jak měřit kvalitu a kompetenci účastníků stavebního procesu garantující

Bolt Tower – nástavba vysoké pece č. 1

Autor: Josef Pleskot | Projektant: AP Atelier | Dodavatel: ING STEEL, spol. s r. o. | Investor: Dolní oblast Vítkovice, zájmové sdružení právnických osob

Důl Hlubina – nové využití národní kulturní památky

Autor: Milan Šraml, Jan Malík, A-LT Architekti | Dodavatel: STAMONT – Pozemní stavitelství, s. r. o. | Investor: Dolní oblast Vítkovice, zájmové sdružení právnických osob

cí výslednou kvalitu staveb. Proto byla Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství vyzvána svými partnery pokusit se navrhnout systémové hodnocení účastníků stavebního procesu s využitím tradice a výsledků soutěže Stavba roku, která komplexní kvalitu, architekturu staveb, systematicky a dlouhodobě posuzuje a vyhodnocuje.

Tým Stavby roku proto vypracoval formu hodnocení účastníků soutěžní přehlídky, nazvaný „**Rating Nadace pro rozvoje architektury a stavitelství**“ (RABF). Každý účastník soutěže získává body, ty jsou přidělovány za účast v soutěži, za postup do 2. kola, za zvláštní ceny, za nominace na titul, za cenu veřejnosti a ten největší příděl je udělován za titul Stavba roku. Připra-

vený RABF je otevřený systém přístupný i pro výsledky jiných přehlídkových soutěží regionálního nebo oborového charakteru, které mohou založený systém dále doplňovat a prohlubovat. Tak vznikl první výstup nového hodnocení RABF 2015, který posuzuje výsledky práce dodavatelů. Je v nich obsaženo srovnání zisku bodů z hodnocení 158 stavebních firem za období 2011–2015. Stavebníkovi při jeho hledání příštího dodavatele by toto srovnání mělo být nápovědou, kde je o kvalitu stavebních prací samotným dodavatelem trvale pečováno a kam se může s důvěrou v kvalitu dokončených prací obrátit při zadávání nové stavební zakázky. Navržený systém skýtá šanci i na hodnocení prací projektantů i urbanistů při společném hledání kvality.

Výsledky RABF 2011–2015: RABF 5

1. místo získala akciová společnost Metrostav se ziskem 33 800 bodů, která navíc ve všech pěti letech obhájila první místo v pelotonu kvality, 2. místo získala akciová společnost Skanska se ziskem 11 400 bodů, 3. místo získala akciová společnost: PSJ se ziskem 9 450 bodů.

Tyto firmy také patří mezi pět firem, které se zúčastnily všech pěti ročníků soutěže. A jak dopadly ostatní firmy, jak dopadly jednotlivé ročníky, najdete na stránce www.rabf.cz.

Grafický doprovod © ABF, archiv soutěže Stavba roku

*Ing. arch. Jan Fibiger, CSc.
Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství*